

Гербарій Інституту екології Карпат НАН України – LWKS

- Офіційною датою заснування Гербарію Інституту екології Карпат НАН України є 1993, у 2004 році він отримав міжнародний акронім – LWKS.
- Гербарій нараховує близько 72 тис. гербарних аркушів і в ньому зберігаються цінні в історичному й науковому відношенні колекції.
- Гербарій ІЕК включає: а) гербарій судинних рослин (50 тис. аркушів); б) бріологічний гербарій (20 тис. пакетів); в) спеціальний гербарій (2 тис. аркушів). Він розміщений в окремому, спеціалізованому приміщенні, площею 150 м².

У гербарії представлені матеріали, що відображають видову різноманітність вищих рослин більшості ботаніко-географічних районів Центральної Європи. Колекції гербарію включають інформацію про таксономічний склад, історію розвитку, трансформацію флор, фіторесурси, географічне поширення, еколого-ценотичну приуроченість видів.

- Гербарій є важливою базою для проведення фітобіологічних досліджень, розробки наукових основ раціонального використання рослинних ресурсів, охорони та моніторингу довкілля.

- На сьогоднішній день, лише в Інституті, працюють фахівці найвищого рівня, під керівництвом наукового керівника (к.б.н., с.н.с. О.О.Кагала), який має сертифікат Міжнародних гербарних курсів Дарвінської ініціативи (International Herbarium Course, Kew).

- Гербарій LWKS (гербарій судинних рослин) створювався протягом 30 років за найкращими методиками ведення гербарної справи світового рівня, і є, фактично, єдиним в Україні гербаросховищем, робота якого відповідає світовим стандартам впорядкування і збереження матеріалів.

- На основі гербарію LWKS планується створити Навчально-методичний центр гербарної справи в Україні.
- У фондах LWKS зберігається велика кількість зразків таксономічно складних груп квіткових рослин флори України, а саме *Alchemilla* L., *Festuca* L., *Hieracium* L., *Potentilla* L., *Rubus* L., *Taraxacum* L. та ін., які були використані для їх таксономічної ревізії під час підготовки таких видань як “Флора европейской части СССР” (Флора Восточной Европы) та ін.

Бріологічна колекція гербарію LWKS

- Бріологічна колекція гербарію LWKS започаткована А.С.Лазаренком ще 1945 року при Львівському відділенні АН УРСР, на базі якого пізніше був сформований відділ біогеоценології Державного природознавчого музею. Згодом, у 1974 році відділ був трансформований у Львівське відділення Інституту ботаніки ім. М.Г.Холодного, а в 1991 році на його базі створено Інститут екології Карпат НАН України.

- Протягом усього цього часу колекція мохів невпинно поповнювалася.
- Вона нараховує понад 20 тисяч гербарних зразків не лише з території України, але й Прибалтики, Середньої Азії, Кавказу, Далекого Сходу, Хібін та ін.
- У фондах гербарію зберігаються гербарні зразки, а також давлені препарати, які були основою для „Атласа хромосом лиственных мхов СССР” (Лазаренко, Висоцька, Лесняк, 1971), який був першим у світовій практиці виданням такого плану.
- Бріологічний гербарій листяних мохів по праву належить до кращих гербаріїв на теренах колишнього Радянського Союзу.

- Спеціальний гербарій складається із декількох колекцій.
- Перш за все, це колекція видів роду *Festuca* L., спеціально зібрана з території усієї України, яка містить вибірки по 30 зразків з кожного локалітету, і слугує для аналізу внутрішньо- та міжпопуляційної мінливості морфометричних параметрів.
- По друге, це колекція популяційних вибірок, які використані для аналізу структури популяцій різних видів під час структурно-популяційних і популяційно-моніторингових досліджень. Такого типу спеціального гербарію немає в жодному гербарії України.
- У гербарії зберігається унікальна флористична картотека, створена в 1939-1940 рр. проф. И.Мондальським з метою залучення інформації щодо флори західних регіонів України для написання "Флори УРСР". Це оригінальне зібрання має виняткову історичну цінність і не втратило наукового значення.

- Гербарні колекції LWKS використані під час підготовки й написання таких важливих фундаментальних праць загальнодержавного та регіонального значення як “Червона книга України. Рослинний світ” (1996), “Флора Прикарпаття” (Ткачик, 2000), “Флора Восточной Европы” (1995-2001) та ін.
- Зараз вони використовуються під час підготовки нового видання “Флори України” та багатотомної “Екофлори України”, третього видання “Червоної книги України”, багатьох дисертаційних робіт, а також для оцінки різноманіття фітобіоти регіону та сучасного рівня антропогенної трансформації флори в ході виконання планових тем Інституту та інших наукових установ України.
- Гербарні колекції були використані також для написання закордонними авторами монографій: “Legumes of Northern Eurasia” (Yakovlev, Sytin, Roskov, 1996), “A monograph of *Taraxacum* sect. *Palustria*” (Kirschner, Štěpánek, 1998), “The genus *Aconitum* L. (*Ranunculaceae*) in Poland and adjacent countries” (Mitka, 2003) та ін.

- Гербарій щорічно поповнюється 2-4 тисячами гербарних зразків, здійснюється постійний обмін матеріалами з провідними ботанічними установами України та інших країн (Німеччина, Велика Британія, Словенія, Білорусь та ін.).
- Колекції гербарію LWKS є інформаційною основою щодо географічного поширення видів, оцінки їх еколого-ценобіотичної приуроченості та антропогенних змін фітобіоти регіону, які відбуваються в процесі соціально-економічного розвитку. Разом з тим гербарій виконує роль головної наукової бази в регіоні для різнобічного вивчення і раціонального використання рослинних ресурсів, їх охорони та збереження для майбутніх поколінь, організації моніторингу довкілля.

Оцифровані гербарні зразки з фондів LWKS та LWS тепер у вільному доступі в Національній мережі з біорізноманіття (UkrBIN)

- Протягом останніх семи років Надія Сичак, старший науковий співробітник відділу охорони природних екосистем, кандидат біологічних наук, куратор гербарію Інституту екології Карпат НАН України виконувала обов'язки адміністратора, координатора й експерта з ботаніки, а від 2023 року є головним виконавчим директором в Національній мережі інформації з біорізноманіття ([UkrBIN – https://www.ukrbin.com](https://www.ukrbin.com)).

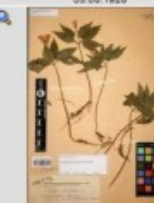

- Завдяки зусиллям Надії Сичак, оцифровані гербарні зразки з фондів LWKS та LWS тепер у вільному доступі в Національній мережі з біорізноманіття (UkrBIN). Роботи щодо оцифрування гербарних зразків продовжуються і поступово будуть завантажені в базу.

Ukrainian Biodiversity Information Network
Національна мережа інформації з біорізноманіття

IN Новини Перегляд даних Мій UkrBIN Блоги Форум Про сайт Допомога

вксона > Файли [Останні додання: Усі зображення]

Сторінок: 1 Зображення: 1... 325 (325)

 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 17:25:18 20.01.2023 16:05:31 #275619 LWS_041905.jpg Перегляди: 2</p> <p>UA Ivano-Frankivka oblast Kolomy... Мішаний ліс в Килецької. 30.04.1941</p>	 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 17:24:51 20.01.2023 16:00:21 #275618 LWS_041905.jpg Перегляди: 3</p> <p>UA Zakarpatska oblast Mukachevo r... Закарпатська обл. Воловець, в см... 14.07.1949</p>	 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 18:33:42 20.01.2023 15:54:19 #275617 LWS_041904.jpg Перегляди: 3</p> <p>UA Lvivska oblast Lviv raion Над північчю у Турі в Чермириньч... 23.04.1935</p>	 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 18:34:08 20.01.2023 15:42:58 #275616 LWS_041903.jpg Перегляди: 4</p> <p>UA Lvivska oblast Lviv raion Ліс бук-граб в Перемішлянцях. 11.05.1930</p>	 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 17:18:28 20.01.2023 15:33:37 #275615 LWS_041902.jpg Перегляди: 3</p> <p>UA Ivano-Frankivka oblast Nadir... Flora Wschodnich Karpat. W koryci... 03.05.1928</p>	 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 17:31:25 20.01.2023 15:33:36 #275614 LWS_041901.jpg Перегляди: 3</p> <p>UA Ivano-Frankivka oblast Nadir... Flora Wschodnich Karpat. W koryci... 03.05.1928</p>	 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 17:31:58 20.01.2023 15:33:36 #275613 LWS_041901.jpg Перегляди: 5</p> <p>UA Ivano-Frankivka oblast Nadir... Flora Wschodnich Karpat. W koryci... 03.05.1928</p>	 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 17:30:20 20.01.2023 15:33:36 #275612 LWS_041901.jpg Перегляди: 3</p> <p>UA Ivano-Frankivka oblast Nadir... Flora Wschodnich Karpat. W koryci... 03.05.1928</p>
 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 17:29:39 20.01.2023 15:33:35 #275611 LWS_041900.jpg Перегляди: 3</p> <p>UA Ivano-Frankivka oblast Nadir... Flora Wschodnich Karpat. W koryci... 03.05.1928</p>	 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 17:29:03 20.01.2023 15:24:43 #275610 LWS_041900.jpg Перегляди: 2</p> <p>UA Ivano-Frankivka oblast Nadir... Червоногір... 10.06.1928</p>	 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 18:34:31 20.01.2023 15:24:45 #275609 LWS_041900.jpg Перегляди: 2</p> <p>UA Lvivska oblast Lviv City В лісі "Високий" в Корюві біля П... 24.04.1933</p>	 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 17:24:23 20.01.2023 15:15:27 #275608 LWS_041907.jpg Перегляди: 3</p> <p>UA Lvivska oblast Stryi raion Маруся 122. Ротонда - Жолно - Ск... 12.05.1938</p>	 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 18:35:05 20.01.2023 15:12:30 #275607 LWS_041904.jpg Перегляди: 2</p> <p>UA Lvivska oblast Lviv City Околиці Львова, Винники. В буко... 07.04.1949</p>	 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 18:35:06 20.01.2023 15:08:16 #275606 LWS_041902.jpg Перегляди: 5</p> <p>UA Lvivska oblast Lviv raion Львівська обл., Перемішлянський р... 06.05.1979</p>	 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 18:35:30 20.01.2023 15:08:15 #275605 LWS_041901.jpg Перегляди: 3</p> <p>UA Lvivska oblast Lviv raion Львівська обл., Перемішлянський р... 06.05.1979</p>	 <p><i>Cardamine glandulosa</i> - жовця с...</p> <p>LWS</p> <p>20.11.2021 18:35:53 20.01.2023 15:08:15 #275604 LWS_041900.jpg Перегляди: 2</p> <p>UA Lvivska oblast Lviv raion Львівська обл., Перемішлянський р... 06.05.1979</p>

- На базі гербарію в Інституті проводяться Всеукраїнські курси гербарної справи

Інститут екології Карпат
НАН України

LWKS

Всеукраїнські
курси

ГЕРБАРНОЇ
СПРАВИ

ГЕРБАРНІ КУРСИ

Гербарії мають принципове значення як джерела інформації для ідентифікації та класифікації розмаїття рослин, а також оцінки флористичного багатства окремих регіонів чи територій. Вони також є важливою основою для розширення й поглиблення наших знань про рослинні ресурси, необхідність комплексного пізнання яких усе частіше визнається в усьому світі, на тлі зміни довкілля з подальшою втратою потенційно цінних видів, а також раритетної складової фітобіоти.

На жаль, гербарії в Україні нині переживають не найкращі часи свого існування. Загальна економічна криза в країні й, відповідно, організаційна та фінансова криза в українській науці, зумовлюють актуальність пошуку оптимальних шляхів ефективного збереження гербарних колекцій з урахуванням сучасних реалій існування наукових, науково-освітніх і природоохоронних установ.

Як покаже досвід, пов'язані з цими проблемами завдання щодо функціонування гербаріїв легше вирішувати за умови системного, методично виваженого підходу до формування, збереження й використання гербарної колекції, починаючи від збору польового матеріалу. Важливе значення має вибір оптимальних, а водночас доступних матеріалів для формування колекції, її обслуговування, захисту та збереження.

Однак, як покаже досвід роботи в різних гербаріях України, часто за збереження колекції відповідають люди, недостатньо обізнані як з основами гербарної справи, так і з принципами організації функціонування гербаріїв. Також доводиться часто стикатися з методично неадекватним і неякісним збиранням рослин, що призводить до проблем щодо подальшого їх збереження та використання.

Зважаючи на ці, та деякі інші проблеми, колектив гербарію Інституту екології Карпат НАН України 2017 року започаткував і 2019 року вже втретє планує провести Всеукраїнські гербарні курси. Дідактичною основою цих Курсів є, частково, досвід Міжнародних гербарних курсів К'ю, однак з адаптацією до

українських реалій.

Як покаже досвід, у рамках цих Курсів закладаються основи ширшого обміну досвідом між усіма гербарними установами країни.

ДЛЯ КОГО ЦІ КУРСИ?

Перш за все, слід мати на увазі, що мова йде власне про навчальні курси з гербарної справи, а не конференцію для обміну досвідом. Тому, мало ймовірно, що ці курси є актуальними для досвідчених кураторів великих гербаріїв. Натомість, вони реально дають ідеальну можливість для персоналу «молодих» гербаріїв, або співробітникам природоохоронних установ, які відповідають за гербарну колекцію, або працівникам невеликих краєзнавчих музеїв тощо отримати навички та досвід, необхідні для подальшої оптимізації розвитку, збереження та функціонування гербаріїв їхніх установ. Кандидати для участі в курсах повинні бути зацікавлені та мати мотивований практичний інтерес щодо оволодіння знаннями, необхідними для подальшого оптимального формування та управління гербарієм. Набуті знання вони зможуть використати в гербаріях, де працюють, або під час створення нових гербаріїв у своїх установах.

Немає жодних обмежень щодо віку та кваліфікації потенційного учасника, але є важливим бажання оволодіти мінімальним базовим обсягом спеціальних знань, включно з елементами систематики рослин, технічних та організаційних засад функціонування гербаріїв, разом із певною спеціальною термінологією та нормативною базою.

Уже традиційно одна каденція курсів розрахована на 12 учасників. Це зумовлено необхідністю проведення кваліфікованих персональних практичних занять. Якщо курси матимуть успіх і буде певна зацікавленість у достатнього кола учасників – вони будуть проводитися двічі на рік.

ЯКА МЕТА КУРСІВ?

Курси прагнуть дати учасникам:

- знання та навички, необхідні для фахового

забезпечення технічного функціонування та формування гербарію;

- знання й розуміння, необхідні для вибору оптимальних методів, які найбільше відповідають потребам їх власних установ;
- розуміння принципів управління гербарієм;
- знання, необхідні для оцінки цінності інформації, що наявна в конкретному гербарії та створення умов для забезпечення її максимальної доступності для зацікавлених користувачів;
- ширше розуміння міжнародного значення збереження гербарних колекцій будь-якого типу й обсягу та стратегії розвитку гербарної справи;
- можливість встановити контакти в групі зі схожими інтересами та цілями в повсякденній фаховій діяльності.

ЩО ПЕРЕДБАЧЕНО ПРОГРАМОЮ КУРСІВ?

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГЕРБАРІЮ

- що таке гербарій і гербарна колекція
- розвиток, призначення і типи гербаріїв
- створення гербарію та збереження зразків
- сучасний стан гербаріїв і перспективи їх розвитку

ЗБИРАННЯ ТА ОПРАЦЮВАННЯ РОСЛИННИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ГЕРБАРІЮ

- що таке гербарний аркуш, гербарний зразок, гербарний збір
- спорядження для збирання рослин
- польове етикетування
- особливості збирання окремих груп рослин

- збирання зразків для допоміжних колекцій (зразків деревини, плодів, шишок, насіння, мокрих препаратів тощо)
- приладдя для сушіння рослин
- способи сушіння рослин

ОФОРМЛЕННЯ ГЕРБАРНИХ ЗРАЗКІВ ДЛЯ ПОСТІЙНОГО ЗБЕРЕЖЕННЯ

- матеріали, що використовуються для оформлення зразків
- оформлення і виготовлення кінцевих етикеток
- підготовка зразків для монтування (включаючи виділення дублетів)
- монтування гербарних зразків
- інсерція (включення у фонд) монтованих зразків (гербарних аркушів, гербарних зборів)

СИСТЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ ГЕРБАРІЮ

- структура гербарію та розташування родин, родів і видів у колекції
- зберігання гербарних аркушів
- шкідники гербарних колекцій та їх знешкодження
- поводження з гербарними зразками
- ремонт гербарних аркушів і поводження зі «змішаними» аркушами
- розсилка дублетів
- позика матеріалу для тимчасового користування в інші установи
- зміна структури гербарних колекцій у відповідності до нових таксономічних публікацій
- допоміжні колекції
- робота зі зразками і допомога відвідувачам
- етика гербарної роботи

ДОПОМІЖНІ Й ДОДАТКОВІ ФУНКЦІЇ

- використання комп'ютерів
- створення баз даних
- відбір зразків з гербарного матеріалу для спеціальних досліджень
- дигіталізація
- колекції ілюстрацій і фотографій

Усі заняття проводяться українською мовою.

АДРЕСА КУРСІВ:

Інститут екології Карпат НАН України,
вул. Козельницька, 4, Львів, 79026;
тел. 8 (032) 270-74-43;
факс 8 (032) 270-74-30;
e-mail: sytschak@ukr.net, herbarium-lwks@ukr.net

Курси триватимуть 8 днів.

Організатори просять із розумінням поставитися до обмеження кількості учасників. Зважаючи, що орієнтовний термін проведення третьої каденції Курсів – 1-9 травня, пропонуємо зацікавленим особам заповнити анкету та надіслати на одну із вказаних електронних адрес. Організатори обов'язково зв'яжуться з кожним претендентом для обговорення потенційної участі в роботі Курсів.

